

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

אמור

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יז
(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
ה'ת"ת תש"ס פלאות אראנו

לזכות

הרה"ת ר' ישעי' בן מרת חנה שיחי' בערקאוויטש,
ליום הולדתו, ט"ז אייר
הו"ח ר' יצחק דניאל בן מרת סוליקה שיחי' שריקי
ליום הולדתו, כ"א אייר
הרה"ת ר' משה חיים שיחי' בן מרת פיגה ע"ה קארענבליט
ליום הולדתו, כ"ד אייר
הרה"ת ר' זאב מאיר בן מרת צפורה פריידא שיחי' קדנר
ליום הולדתו, כ"ד אייר
הרה"ת ר' לוי הלוי שיחי' בן הרבנית מרת לאה ע"ה רייטשיק
ליום הולדתו, כ"ה אייר
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר
*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula*!!!
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

א. שמחה מיוחדת בחג הסוכות

מן הפסוק¹ "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", האמור לגבי חג הסוכות, מסיק הרמב"ם², שבחג הסוכות היתה "שמחה יתירה" – יותר מאשר במועדים האחרים, ואלה דבריו: "אף על פי שכל המועדות מצות לשמוח בהן³, בחג הסוכות היתה במקדש יום⁴ שמחה יתירה שנאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים. וכיצד היו עושין, ערב יו"ט הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים מלמעלה ולנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו עם אלו, ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון. וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד..."

מפרשים⁵ אומרים על כך, שהעובדה שהרמב"ם מצטט את הפסוק "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" כמקור לכך ש"בחג הסוכות היתה במקדש יום שמחה יתירה", ובמיוחד כאשר הוא איננו מציין ששמחה יתירה זו היתה קשורה לניסוך המים⁶ – שמחת בית השואבה – מהווה הוכחה לכך, שהרמב"ם סובר ש"שמחה יתירה" זו איננה קשורה לניסוך המים⁷, אלא זוהי חובה מן התורה⁸ שתהא שמחה בבית המקדש ("לפני ה' אלקיכם") בחג הסוכות מכיון שזה יום טוב⁹, בנוסף לשמחה

שצריכה להיות בכל יום טוב¹⁰, ובחג הסוכות עצמו ב"גבולין".

כוונת המשנה¹¹ בכנותה שמחה זו בשם "שמחת בית השואבה", וכוונת הגמרא¹² בצטטה לענין זה את הפסוק¹³ "ושאבתם מים בששון" היא, שלפי פסוק זה, שהוא אסמכתא בלבד, צרפו את ענין השמחה המיוחדת של חג הסוכות לענין ניסוך המים. לפיכך אין השמחה נקראת "שמחת השואבה" (שם המציג את השאיבה כסיבה לשמחה), אלא "שמחת בית השואבה" – שמחת חג הסוכות המתקיימת ב"בית השואבה", שהוא "שם המקום שהיו מתקנין לשמחה"¹⁴.

ב. קיימת סתירה, לכאורה, בדברי הרמב"ם הללו

וצריך להבין:

לכאורה קיימת בדברי הרמב"ם סתירה: בתחילה הוא אומר שחובת "שמחה יתירה" נלמדת מן הפסוק "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים", כלומר, זמן השמחה כולל גם את היום הראשון של סוכות שהוא אחד מ"שבעת הימים", ואילו מיד אחר-כך, באותה ההלכה, הוא אומר "ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון!"

אמנם, הסיבה לכך מובאת ע"י הרמב"ם בהמשך דבריו¹⁵ "ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת ולא את יום טוב", אך גם ענין זה עצמו אינו מובן: אם "השמחה היתירה" איננה חובה

(1) פרשתנו כג, מ.

(2) הל' לולב פ"ח הי"ב.

(3) כמ"ש הרמב"ם בהל' יו"ט פ"ז הי"ז. סהמ"צ מ"ע נד.

(4) ראה שינוי גירסאות ברמב"ם מהדורת פרענקל (ירושלים תשל"ה).

(5) ביאור הרי"ף פערלא סהמ"צ רס"ג ח"ג מילואים סי' ה'.

(6) ולא הזכיר ע"ד ניסוך המים כ"א בהל' תמידין ומוספין

פ"י ה"ו ואילך (אבל לא מענין השמחה, שאין מקומו שם, כמובן).

(7) וראה רמב"ם הל' לולב שם הי"ד: "שהיו מרקדין וכו' בימי חג הסוכות".

(8) ואין לתרץ עפ"י הכלל (יד מלאכי כללי הרמב"ם ס"ד)

שהרמב"ם מביא דרשה הפשוטה יותר אף שלא נזכרה בש"ס – כי הבאת כתוב זה כאן נותנת מקום לטעות שחובת השמחה הוא (א) מן התורה, (ב) שבעת ימים.

(9) בסהמ"צ להרמב"ם (שם). וכ"ה בחינוך מצוה תפח):

"ובכלל אמרו ושמחת בחגך מה שאמרו וכו' ולשחוק

בכלי* ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית

השואבה", שמוה מוכח שמחה זו היא גדר שמחת יו"ט,

(9) בסהמ"צ להרמב"ם (שם). וכ"ה בחינוך מצוה תפח):

"ובכלל אמרו ושמחת בחגך מה שאמרו וכו' ולשחוק

בכלי* ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית

השואבה", שמוה מוכח שמחה זו היא גדר שמחת יו"ט,

(9) בסהמ"צ להרמב"ם (שם). וכ"ה בחינוך מצוה תפח):

"ובכלל אמרו ושמחת בחגך מה שאמרו וכו' ולשחוק

בכלי* ניגון ולרקד במקדש לבד והיא שמחת בית

השואבה", שמוה מוכח שמחה זו היא גדר שמחת יו"ט,

(* בכמה דפוסים: בכל. וראה סהמ"צ הוצאת ר"ח העליר.

לעילוי נשמת

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' התמים
ר' מנחם מענדל ב"ר זאב ע"ה

בוימגארטן

זכה להיות שליח מיוחד

מכ"ק אדמו"ר הריי"ץ נ"ע לאירופה

הי' מקושר לרבתינו הקדושים נ"ע וגוייס לשליחותו
של כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל נשיא דורנו מלך המשיח
בשכונת כאן צוה ה' את הברכה

הי' שו"ב מומחה

ביתו הי' פתוח לכל הנצרכים במסירות ובאהבה
ועי"ז זכה לקרב הרבה מהם לתומ"צ ולקרבתם לכ"ק נשיא דורנו

ורבים השיב מעון

זכה והשאיר דור ישרים יבורך הולכים בדרך התורה
והמצוה ודרכי החסידות ומקושרים לכ"ק נשיא דורנו
וכמה מהם שלוחי המלך

נפטר בש"ט עש"ק ג' אדר ראשון ה'תשע"ט

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחי

ולא משום ניסוך המים. אבל לאיך הוקשה לי' להרי"ף פערלא שם (רלו, ג"ד), למה אי"ז מצוה בפ"ע מן הכתוב "ושמחתם גו". וראה לקמן הערה 37.

(10) ופ"י לשון הגמרא (סוכה נ, ב (לג"י רש"י). נא, א) "שמחה יתירה" לפי"ז הוא (לא כפרש"י (ד"ה דברי הכל) "זאינה מן התורה אלא לחוב את המצות ולא דחי שבת", כ"א) שהוא יתרון בהשמחה דיר"ט שצ"ל בלא"ה, אבל ראה לקמן הערה 40.

(11) סוכה פ"ה מ"א.

(12) שם נ, ריש ע"ב. ירושלמי שם. וראה פרש"י ד"ה

מנא ה"מ שם מה, ב.

(13) ישע"י יב, ג. וראה פיה"מ להרמב"ם רפ"ה דסוכה.

(14) לשון הרמב"ם שם. וראה מ"ג שם: מאור בית

השואבה.

(15) בהלכה יג (ממשנה שם נ, א).

צריכה להיות גם הוספה מיוחדת באולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – בפנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת, וגם – להשפיע על אחרים סביבו, ע"י הפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות.

מן התורה, אלא מדרבנן¹⁶, הרי מובן מדוע לא יכלה שמחה זו להתקיים ב"יום טוב הראשון", [שהרי אופן השמחה היה¹⁷ "החליל מכה ומנגינת בכנור ובנבלים ובמצלתיים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו..."], ואין בכח חובת השמחה, שהיא מדרבנן, לדחות את האיסור של השימוש בכלי שיר בשבת ויו"ט¹⁸ שאף הוא מדרבנן¹⁹.

אך אם סוברים ששמחה יתירה זו היא חובה מן התורה, הרי קשה: מדוע אין חובת דאורייתא זו דוחה את איסור דרבנן של שימוש בכלי שיר²⁰, [ובמיוחד²¹ ש"אין שבות במקדש"²², ושמחת בית השואבה התקיימה במקדש בלבד²³]?

ג. שני קשיים נוספים על דברי הרמב"ם

כן צריך להבין:

(א) מהו מקור של הרמב"ם לכך שבפסוק "ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" הכוונה היא ל"שמחה יתירה"²⁴?

16 כדעת רש"י דלעיל הערה 10. שבת כא, א.
 17 רמב"ם שם ה"ג. וראה משנה שם נא, ב.
 18 עירובין קד, א. וראה ביצה ל, א. לו, ב. רמב"ם הל' שבת פכ"ג ה"ד.
 19 ראה תוד"ה שאינו (סוכה ג, א). ד"ה ורבנן (שם, ב).
 20 דאינו דומה לתק"ש בשבת כדלקמן הערה 21. ומ"ש ברי"ף פערלא שם "משום שלא צוה עליו הכתוב אלא לשמחה יתירה לא דחיא שבת" – צריך ביאור.
 21 אבל גם בלא"ה אינו דומה לתקיעת שופר ברה"שחל להיות בשבת שאין תוקעין במדינה משום גזירה דרבה (ר"ה כט, ב. וש"נ) – כי שם לא עקרו המצוה מכל וכל רק בשנה מסוימת, משא"כ בנדו"ד שלעולם נעקרת מצות "שמחה יתירה" ביו"ט הראשון של חג ובמילא נעקר קיום "ושמחתם גו' שבעת ימים", וא"פ להכמיס לעקור מצוה לגמרי – ראה יד מלאכי כללי הו"ד סי' רצה, וש"נ.
 ולהעיר מפרש"י סוכה נא, א (ד"ה ה"ג): שמחה יתירה נמי דוחה שבת הואיל ושמחת מצות היא ובחליל אין איסור מלאכה אלא שבות בעלמא (ולא הוכיח דאין שבות במקדש).
 22 פסחים סה, א. ביצה יא, ב.
 23 והתירוץ בתוד"ה ורבנן (דלעיל הערה 19. ועד"ו הוא ברשב"א סוכה שם) – הוא רק אם שמחת ביה"ש אינה מדאורייתא, כדמוכח בתוס' שם.
 24 כקושיית הרי"ף פערלא שם. ועיי"ש השקו"ט בדברי הירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ג. סוכה פ"ג ה"א) כמקור להרמב"ם.
 וידועה השקו"ט (יד מלאכי כללי הרל"ת סי' קמד. שד"ח (כרך ט') כללי הפוסקים סט"ו אות נ') האם אפשר לדרוש ללמוד הלכות מפסוקים לאחרי חתימת התלמוד. ולהעיר

(ב) יתר על כן: כיצד ייתכן, לכאורה, ללמוד שהפסוק מתכוון כאן לציווי על "שמחה יתירה" בבית המקדש, בעוד שהרמב"ם עצמו קובע בהלכה קודמת²⁵, שפסוק זה מלמד דבר אחר: "מצות לולב... ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל יום ויום משבעת ימי החג שנאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם..."²⁶?

ד. השמחה נעשית ע"י גדולי חכמי ישראל

בהמשך לדבריו²⁷ אומר הרמב"ם: "מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים²⁸ ואנשי מעשה הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגינין ומשמחין במקדש בימי חג הסוכות, אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע".

המקור להלכה זו הוא במשנה²⁹, האומרת: "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם...". וצריך להבין:

(א) לפי המוסבר לעיל, שלדעת הרמב"ם שמחה זו היא חובה מן התורה כשמחת יו"ט, ולא מדרבנן מפני ניסוך המים, מדוע "לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה... וכל העם האנשים והנשים כולן באים לראות ולשמוע (בלבד)"³⁰? קושי זה מורכב משניים: (א) כיצד ייתכן שיהיה הבדל בין יהודים מסוגים שונים בקיום מצות עשה מן התורה, הנאמרת באופן כללי? (ב) מהו המקור להבדל זה³⁰?

מסדר ברה"ג לאה"ז (פ"ג ס"ב) "אם הל' מעונה בכבלי ברזל", שלכאורה מקורו הכתוב (תהלים קז, י) "אסירי עני וברזל" (שער הכולל פכ"ג).
 25 הל' לולב פ"ז ה"ג. וראה סוכה מג, א.
 26 כקושיית הרי"ף פערלא שם. מכתבי תורה מכתב קנב.
 27 ה"ד.
 28 עכצ"ל שיש חילוק בין זקן זה שקנה חכמה (קדושין לב, ב) ו'גדולי חכמי ישראל' דחשיב לפני זה. ואולי י"ל דוקן חכמתו באה ע"י "רוב שנים יודיעו חכמה" (איוב לב, ז) וכמה הרפתקאי דעזו עליו (קדושין לג, א) ואין חכם כבעל הנסיון וכו', וחכמי ישראל – מצד טבע שכלו, יניק וחכים (קדושין לב, ב).
 29 סוכה נא, א.
 30 משא"כ החילוקים בשמחת יו"ט (רמב"ם הל' י"ט פ"ז ה"ו-יח), כי שם הוא "כל אחד ואחד כראוי לו" (רמב"ם שם). ועד"ו בהקהל – וילך לא, יב.

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
 האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

הוספה

בשורת הגאולה

כד.

די הוראה דערפון בפשטות – בנוגע צו די פעולות וואָס אידן דאַרפן טאָן צו נאָכמער ממחר זיין די גאולה:

אין צוגאָב צו די פעולות אין חלקו בעולם, ביז בכל העולם, צו מגלה זיין ווי דער אויבערשטער איז אלופו של עולם אין דער וועלט און אין יעדער זאך אין וועלט, ובפרט דורך דעם וואָס מ'נוצט אויס אַלע עניני העולם „לשם שמים“¹ און אויף „דעהו“², אַזוי אַז יעדע זאך בעולם איז מגלה „כבודו“ של הקב"ה –

דאַרף אויך זיין אַ הוספה מיוחדת אין אולפנא ולימוד התורה, ובמיוחד – אין פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, באופן של הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת,

און אויך – משפיע זיין אויף אַנדערע אַרום, דורך הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות.

(משיחות ש"פ אמור, כ' אייר תנש"א)

- (1) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.
(2) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

ההוראה מזה בפשטות – בנוגע לפעולות שבנ"י צריכים לעשות בכדי למהר עוד יותר את הגאולה:

בנוסף לפעולות בחלקו בעולם, עד בכל העולם, לגלות איך שהקב"ה הוא אלופו של עולם בעולם ובכל דבר בעולם, ובפרט ע"י שמנצלים את כל עניני העולם „לשם שמים“¹ ול„דעהו“², כך שכל דבר בעולם מגלה את „כבודו“ של הקב"ה –

שבתורה קיימת כאן עוד חובה של „שמחה יתירה“ בחג הסוכות, בנוסף למצות שמחה ביום טוב, אלא כוונתו היא כדלהלן:

כיוון שהתורה מדגישה את חובת שמחת יו"ט לגבי חג הסוכות בבית המקדש, יותר מאשר בשאר ימים טובים, בפסוק³⁵ „ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים“, למרות שחובת שמחת יו"ט כבר נלמדת מן הפסוק „ושמחת בחגיו...“³⁶, לכן „היתה במקדש יום שמחה יתירה“: עובדה זו הביאה לידי כך שנהגו אז „שמחה יתירה“ בתוך שמחת יו"ט עצמה, כהדגשה במצוה (הכללית)³⁷ של שמחת יו"ט³⁸.

ולכן מתכוון הרמב"ם באמרו, בשתי הלכות מאוחר יותר, „מצוה להרבות בשמחה זו“: אין כאן מצוה וחוב³⁹ בפני עצמה של שמחה יתירה, אלא בתוך מצות שמחת יום טוב יש הדגשה ותוספת⁴⁰.

אמנם, השמחה קשורה לפסוק „ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים“, ובאמצעות הריבוי בשמחה מקיימים מצות עשה הכללית של שמחת יום טוב, אך כיוון שבכל זאת אין חובה נפרדת מן התורה על „שמחת יתירה“, ואת מצוה העשה של שמחת יום טוב מקיימים ללא הענין של „שמחה יתירה“, הרי אין לדחות את האיסור של שימוש בכלי שיר ביום טוב⁴¹, אף אם הוא דרבנן.

[בכך מובנת קביעת הרמב"ם ש„ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום לנשים וכו“, למרות שמלשון המשנה²⁹ נראה שהיו

(ב) במשנה מוזכרים רק „חסידים ואנשי מעשה“, והרמב"ם מוסיף גם „גדול חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין (והחסידים) והזקנים (ואנשי המעשה)“?

יתר על כן: בגמרא³¹ מובאת הברייאא המספרת על מה שאמרו אז „חסידים ואנשי מעשה“ ובעלי תשובה. כלומר, היו שלושה סוגים: חסידים, אנשי מעשה ובעלי תשובה. הרמב"ם מוסיף, מצד אחד, סוגים שאינם מוזכרים בברייאא, ומצד שני הוא משייט בעלי תשובה, שהם נזכרים בברייאא!

ה. „שמחה יתירה“ של סוכות קשורה בשמחה של מצוה בכלל

בהמשך אמר³² הרמב"ם: „השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן עבודה גדולה היא... וכל המשפיל עצמו ומקל גופו... הוא הגדול המכובד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אמר³³ ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני...“.

ויש להבין: מדוע מביא הרמב"ם ענין זה כאן בהלכות לולב, בהמשך לדבריו על „שמחה יתירה“ של חג הסוכות? גם אם ככוונתו לצרף הלכה זו של שמחה להלכה אחרת של שמחה, היה עליו להביא זאת בהלכות יו"ט³⁴ מפני מספר סיבות: (א) הן קודמות (ב) השמחה שם היא כללית יותר (ג) ועיקר: בסוף ענין השמחה שם מדובר על שמחה בעבודת ה' בכלל, בדיוק כמו כאן.

מובן מכך, שלשמחה של מצוה בכלל יש קשר עם „שמחה יתירה“ שם סוכות.

ו. השמחה היתירה היא תוספת בשמחת יו"ט, ולא מצוה נפרדת

ההסבר לכל זה:

בכך שהרמב"ם מצטט את הפסוק „ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים“ כמקור ל„שמחה יתירה“ בחג הסוכות, הוא איננו מתכוון לומר

(31) שם נג, א.

(32) ט"ו.

(33) שמואל ב ו, כב.

(34) פ"ו לאחרי ה"כ.

(35) וראה י"ש פרשתנו כאן (רמז תרנד): שלש שמחות כתיב בחג.

(36) ראה טז, יד.

(37) ומתורץ עפ"ז למה לא נמנה כמצוה בפ"ע אלא נכללת במצות שמחת יו"ט (ראה לעיל הערה 9).

(38) עפ"ז מתורץ מה שיש להקשות לכאורה על כללות השמחה דשמחת ביה"ש – הרי אין מערבין שמחה בשמחה (מו"ק ה, ב. ירושלמי שם פ"א ה"ז. רמב"ם הל' יו"ט פ"ז הט"ז). וראה אנציקלופדיא תלמודית בערכו. ואכ"מ.

(39) דאז הול"ל (בהלכה י"ב): מצוה לעשות שמחה יתירה במקדש בחג הסוכות שנאמר ושמחתם גו'.

(40) ואולי זוהי ג"כ כוונת רש"י (דלעיל הערה 10) במ"ש „זאינה מן התורה אלא להבב את המצות“ – היינו שאינו חייב מן התורה, אלא „לחבב את המצות“ (– של תורה). וראה אנציק' תלמודית ע' „חובה מצוה ורשות“ החילוקים בגדר רשות חובה ומצוה. וש"נ.

(41) להעיר ג"כ מרשב"א (דלעיל הערה 23): ובחליל של שואבה שאינה חובה אלא שמחה יתירה.

שמחת מצוה. כי תמיד, ואפילו בימות החול, קשור כל צעד של יהודי, בעבודת ה'. זוהי מצוה פשוטה, ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים"⁷⁵, ו"בכל דרכיך דעהו"⁷⁶, ולכן צריך הוא לעשות זאת בשמחה, כמו שנאמר⁷⁷ "עבדו את ה' בשמחה". אמנם, חז"ל⁷⁸ אומרים "אסור לאדם שימלא

שחוק פיו בעולם הזה", אך למרות זאת ברור ששמחה של מצוה היא, אדרבה, הכרחית, ודוקא היא גורמת לענין השחוק⁷⁹ למעלה, עד אשר "יושב בשמים ישחק..."⁸⁰ – ישחק לכל הרוצים לענות את עם ישראל, ועד לקיום היעוד "אז ימלא שחוק פיננו" – בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(משיחות שמחת ביה"ש תשי"ט ותש"כ.

שבת בראשית (התועדות ב') תשל"א)

(79) ראה חז"ל תצוה קפד, ב. מאה שערים יז, ב (אגרות קודש אדמו"ר הצי"צ ע' שכה"ו).
(80) תהלים ב, ד.

(75) אבות פ"ב מ"ב.

(76) משלי ג, ו.

(77) תהלים ק, ב.

(78) ברכות לא, א.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויהי'ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לְעוֹלָם וָעֶד

מסדרים זאת "במוצאי יום-טוב הראשון של חג". שהרי, כיוון שאין חובה מיוחדת מן התורה על "שמחה יתירה" זו, מדוע ידחו עבודה את איסור עשיית המלאכה בחול-המועד?⁴² לכן קובע הרמב"ם שסידרו כל זאת בערב יום-טוב⁴³.

ז. הסיבה להבדלים בקיום המצוה בין יהודים שונים

לפי זה יובן מהי הסיבה שבקיום מצוה שתמית היו הבדלים בין יהודים שונים:

כיוון ש"השמחה היתירה" איננה מצוה בפני עצמה, אלא תוספת והדגשה בחיוב המצוה של שמחת חג הסוכות, מפני שהשמחה מודגשת בפסוק, כדלעיל, הרי ענין זה של חיוב תלוי בהרגשת⁴⁴ כל אדם ואדם. ולפיכך: שמחתם של בעלי הדרגות הגבוהות יותר מתבטאת בכך ש"היו מרקדין ומספקין וכו'" ואילו "כל העם האנשים והנשים" קיימו את שמחתם בכך ש"באין לראות ולשמוע"⁴⁵.

לפי הסבר זה, ש"השמחה היתירה" איננה חיוב מן התורה, אלא רק תוספת במצות שמחת החג, התלויה בהרגשת האדם, יובנו א) הסיבה לכך שכל הסוגים הללו (גדולי חכמי ישראל... ואנשי מעשה) היו מקיימים אותה, כי לכל אחד מהם יש יתרון שאין לאחר, ולכן יש לו ענין מיוחד בחיוב המצוה. ב) המקור לכך שכל הסוגים המנויים השתתפו ב"עשיית השמחה":

הגמרא, בבבלי³¹ ובירושלמי⁴⁶, מביאה מספר תנאים בשמח ומספרת על מעשיהם או

(42) רמב"ם הל' יו"ט פ"ז.

(43) וראה בארוכה שיירי כנה"ג או"ח "לשונות הרמב"ם ז"ל" הל' לולב כאן. ערוך לגר סוכה שם. [ושם – שהוא ע"ד שיטת הרמב"ם לענין הקהל, עיי"ש]. ויומתק יותר עפ"י המובואר בפנים, ששמחת ביה"ש אינה בגדר חובה. (44) כענין השמחה בעיקרה וביסודה. ולהעיר שגם במ"ע מה"ת שבלב מצינו כיו"ב, במצות אהבת ה' ויראתו שכאו"א מחויב בהן אבל כיון שהדרך* לבוא לקיומן הוא ע"י שיתבונן האדם כו' (עיי"ש) מובן גודל החילוק שיש בכ"ז בבני"א.

(45) שהרי זה ש"כולן באין לראות ולשמוע" פעל אצלם שמחה כמוכן, וכלשון הרמב"ם: "מרקדין כו' ומשמחין כו'" (ולא "שמחין").

(46) פ"ב ה"ד.

(* רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב.

על דבריהם בשמחת בית השואבה. ודאי השתתפו כל התנאים, שהיו בבית-המקדש, בשמחת בית השואבה, אך הגמרא מונה רק תנאים מסויימים אלה, מפני שהם כוללים את כל סוגי המשתתפים בשמחת בית השואבה, וכל אחד מהם הוא סוג מסויים מבין אלה ש"עושיין אותה" (את "השמחה היתירה") כי דוקא אצל סוגים אלו יש חביבות מיוחדת⁴⁷ למצוה.

ח. דברי הגמרא על התנאים המסויימים, ומעלתם

הגמרא אומרת:

א) "אמר ר' יהושע בן חנניא כשהיינו שמחין שמחת בית השואבה... לא טעמנו טעם שינה, דהו מנמנמי⁴⁸ אכתפי דהרדי" (=שהיו מנומנמים זה על כתפו של זה). מהי מעלתו המיוחדת של ריב"ח (שבעבורה מספרת הגמרא מה הוא⁴⁹ אמר אודות ההשתתפות בשמחת ביה"ש)?

מסופר בגמרא⁵⁰, שריב"ח היה מתווכח עם ה"סבי דבי אתונא" (=זקני אתונה), שהיו חכמים גדולים, והיה מנצחם. כמו-כן מסופר בגמרא⁵¹, שלפני הסתלקותו של ריב"ח שאלו אותו חכמי בני ישראל "מאי תיהוי עלן מאפיקורוסין" (=מה יהיה עלינו מן האפיקורסים?), והוא ענה להם בפסוק⁵² "אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם", (ואבע"א

(47) בסגנון אחר: הודעת שם בעל המאמר – לימוד ודין הוא בגדר השמחה. ודוחק גדול לומר שאך אופני השמחה ותוכן דיבורם אתי להשמיענו והשם בא רק כספל להדגיש שאף שהלל ענותן ה' בכ"ז אמר אם אני כאן הכל כאן (ולהעיר ש"הוא ה' אמור (רגיל לומר – לאו דוקא בשמחת ביה"ש) אם אין אני לי מי לי"*) ועד"ז בהשאר.

(48) י"ל ("עכ"פ – להודיע) שמכאן מקור לאלה שאין ישנים בסוכה*, כי לכאורה גם מנמנמי, שינת ארעי צ"ל בסוכה (סוכה כו, א. רמב"ם הל' סוכה פ"ז ה"ו. טוש"ע או"ח סת"ר"ל ס"ב. ש"ע אדה"ש שם ס"ו), ופשטות הלשון כאן משמע שהיו מנמנמי חוץ לסוכה. וראה תשב"ץ ח"א ס' ק.

(49) שהרי כו"כ היו עמדו ונהגו כמותו, וכלשונו: "אכתפי דהרדי".

(50) בכורות ה, ב.

(51) תגיגה ה, ב.

(52) ירמ' מט, ז.

(* אבות פ"א מ"ד.

(* השקו"ט עפ"י הלכה ראה בארוכה לקו"ש חכ"ט חג הסוכות (תשמ"ז).

שענה להם בפסוק⁵³ "ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדיך". רואים מכאן שר' יהושע בן חנניא היה הגדול שבחכמי ישראל.

מכאן מסיק הרמב"ם ש"גדול חכמי ישראל" השתתפו בשמחת בית השואבה.

(ב) אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל כשהיה שמה שמחת בית השואבה היה נוטל...".

כמסופר בגמרא⁵⁴ היה רשב"ג נשיא הסנהדרין, שעליו נאמר "סנהדרין⁵⁵ גדולה ומניינם שבעים ואחד וכו' הגדול בחכמה שבכולן מושיבין אותו ראש עליהן והוא ראש הישיבה והוא שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום...". – הנשיא הוא ראש הסנהדרין. מכאן⁵⁶ מסיק הרמב"ם שהסנהדרין⁵⁷ היו משתתפים בשמחת בית השואבה.

(ג) אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמה בשמחת בית השואבה אמר...". הגמרא מדייקת ומכנה אותו כאן בכינויו "הלל הזקן", למרות שבמספר מקומות איננו מוזכר התואר "זקן". ניתן, אפוא, ללמוד מכך שהוא היה שמה ומשמח בשמחת בית השואבה מפני מעלתו כאחד מן ה"זקנים". מכאן מסיק הרמב"ם ש"זקנים⁵⁸ השתתפו בשמחת בית השואבה.

ט. בן־יהוצדק ולא רבי יהושע בן־יהוצדק

(ד) בירושלמי מוזכר תנא נוסף: "בן יהוצדק היה משתבח בקפיצותיו".

סיפור זה מובא כדי ללמד, וברור שאינו בא

53) וישלה לג, יב.

54) שבת טו, א. – שהרי המדובר במונח שביהמ"ק הי' קיים, ברשב"ג הוקן (סה"ד בערכו. יעב"ץ סוכה שם).

55) רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ג.

56) אף שגם ריב"ח הי' חבר סנהדרין – אב"ד (ב"ק עד, סע"ב. סנה' יב, ב), מ"מ אין לומר ששמו נזכר מצד היותו

בסנהדרין, כי אי"כ מאי קמ"ל בהזכרת שם רשב"ג. ועכצ"ל דריב"ח מלמדנו סוג גדולי חכמי ישראל ורשב"ג – (ראש) סנהדרין.

57) ואין לומר ראש סנהדרין צריך לשמוח – כי אי"כ אינו אלא חד בדרא ופשיטא שמשתתף בשמחת ביה"ש. וראה גם לקמן הערה 74. ולכן מסתבר שהוא מצד היותו אחד משבעים ואחד שבסנהדרין, דגם ראש הסנהדרין הוא זקן מהסנהדרין (משא"כ ראש ישיבה ותלמידיו – דהם ב' סוגים. וראה לקמן הערה 61).

58) אף שהי' ג"כ נשיא (שבת טו, א. פסחים טו, א. ועוד) – מ"מ, נזכר כאן להיותו (הלל) הזקן, ככפנים. ועוד: נשיא (סנהדרין) כבר למדנו מרשב"ג, כנ"ל בפנים.

לומר דברים שתומים. – הכוונה כאן היא לגדול בישראל בזמן שבית־המקדש קיים, שמדובר עליו במקום אחר. ואכן, ברישומות התנאים מוצאים את רבי שמעון בן יהוצדק⁵⁹. אודותיו אין מוצאים מעלה מיוחדת שהו"ל מספרים עליה, ומוכרח לומר שמעלתו מתבטאת בשמו: רבי שמעון.

על התואר "רבי" כתוב בתוספתא⁶⁰: "מי שיש לו תלמידים קורין אותו רבי". פירושו של דבר הוא ש"רבי שמעון בן יהוצדק" היה ראש ישיבה. מכאן מוכיח הרמב"ם שראשי ישיבות⁶¹ היו משמחים בשמחת בית השואבה. לכאורה, אפשר לשאול על האמור לעיל: כיצד ייתכן לומר שהירושלמי מזכיר את ר"ש בן יהוצדק מפני תוארו "רבי", בעוד שהירושלמי מכנה אותו כאן בשם "בן יהוצדק", ולא "רבי שמעון בן יהוצדק"?

התשובה על כך היא: "היה משתבח בקפיצותיו" – הוא עצמו התהלך בקפיצותיו⁶², וכאשר מדברים על מעלות עצמיות, צריך לדבר באופן שימנע חשד אצל הזולת, או הרגשת גאווה עצמית. לכן הוא מכנה את עצמו בלשון של "היפך הכבוד"⁶³. בדומה למסופר⁶⁴ על ר'

59) ראה סדר הדורות בערכו – שלדעת ספר היוחסין הי' ר"ש בן יהוצדק בזמן דר' טרפון. אבל בסה"ד שם פריך עליו, ומסיק שהתנא ר"ש בן יהוצדק הוא רבו דר' יוחנן (כמ"ש בתוס' נדה י, ב), עיי"ש בארוכה, ואשר י"א דשלשה ר"ש ב"י הוי. ועצ"ע.

60) סוף עדיות. הובא באגרת רב שרירא גאון – נעתק בערך ע' אב"י. ובסנהדרין (מא, ריש ע"ב): "כי הוא למד בן זכאי הוה קרי ל' כו' כי הוה לימד הוא קרי ל' רבן יוחנן בן זכאי". ובכ"מ מובא שהתואר "רבי" ניתן בקבלת סמיכה – וראה אגרת רש"ג שם. חסדי דוד לתוספתא שם. ואכ"מ.

61) אין ללמוד סוג זה מרשב"ג שהי' נשיא, ונשיא הוא "ראש הישיבה" (רמב"ם שם) – כי הכוונה בזה לראש ישיבה זו דסנהדרין וכיו"ב (חברים ועברך זל"ז, ואחרי רבים להטות וכו'), משא"כ ראש ישיבה ותלמידים – תלמידיו, כמוכח.

62) ובפני משה שם: "משתבח בעיני הרואים" (בקרוב) העדה שם: "היו משבחין אותו". ואולי היתה לו גירסא אחרת בירושלמי*.

63) ואף שאי"ז מדברי ר"ש בן יהוצדק עצמו כ"א דבעל הסוגיא (משא"כ בנידון ריב"ז דלקמן בפנים) – מ"מ מדייק בירושלמי לכתוב "בן יהוצדק" לאשטעטן וכאשר "משתבח" צ"ל גם דיבור באופן של היפך הכבוד.

64) ברכות לז, סע"ב.

* הד"ה בקה"ע שם הוא "הי' משתבח בקפיצותיו" – אבל במפורשים כתב"ל. קרוב לנודאי לומר שהד"ה הם הדבחר הנוצטע.

יוחנן בן זכאי, שבדברו על עצמו אמר "אלמלא הטיח בן זכאי את ראשו" – הוא לא קרא לעצמו בשמו⁶⁵, אלא רק כבן, בשמו של אביו.

י. הסיבה לכך שהרמב"ם אינו מונה "בעלי תשובה"

הרמב"ם אינו מונה "בעלי תשובה" כי הוא סובר שהברייתא איננה מוסיפה על המשנה, אלא מפרשת ומפרטת, כדרכן של ברייתות את הכתוב במשנה בקיצור⁶⁶. הסוג "חסידים" המוזכר במשנה, כולל גם חסידים מלכתחילה וגם בעלי תשובה.

והוא עקבי בשיטתו: רש"י⁶⁷ מפרש כ"כ⁶⁸ חסיד הוי חסיד מעיקרו, ולפי זה אי אפשר לומר שגם בעלי תשובה נכללים כאן. אך הרמב"ם פוסק בהלכות דעות⁶⁹: "ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד" – והתנהגות כזו יכולה להמצא הן אצל צדיק וחסיד מעיקרו, והן אצל בעל תשובה⁷⁰. לפיכך הוא סובר ש"חסידים" שבמשנה⁷¹ כוללים גם בעלי תשובה. מסיבה זו אין הרמב"ם מזכיר את הסוג של "בעלי תשובה" נפרד, אלא כותב "חסידים" סתם, וכולל בכך גם חסידים מלכתחילה, וגם בעלי תשובה.

יא. מן הקל אל הכבד

לאור זה יובן למה מבאר הרמב"ם המעלה של שמחה של מצוה בהמשך לשמחת ביה"ש: כיוון ששמחת בית השואבה היא תוספת לשמחת יום־טוב, מפני חביבות המצוה של שמחת יום־טוב, יוצא שזוהי, בעצם, מהותה של שמחת מצוה בכלל⁷², שהיא תוספת לעיקר

65) ואין לומר שזה הי' קודם שהיו לו תלמידים שאו נק' בפי כל "בן זכאי" (ראה הערה 60) – כי הרי הי' זה כאשר יר"ח בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל ריב"ז.

66) ראה פיה"מ להרמב"ם בהקדמתו ד"ה אחרי כן.

67) בסוגיין ד"ה אלו חסידים.

68) ולא רק חסידים שנאמר בברייתא.

69) פ"א ה"ה. וראה נדה יז, א ובתורה שורפן.

70) ראה ב"ק קג, ב; והדד הוי חסיד. וראה ג"כ ספר חסידים בתחלתו.

71) משא"כ ברייתא שמפורש ג' סוגים: חסידים אנשי שמחה ובע"ת.

72) ועיי"ג כ קרית ספר על הרמב"ם כאן: "אע"פ שכל

עשיית המצוה – שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת הא"ל שצוה בהן".

ועוד: לשמחת מצוה בכלל יש הוצאות נעלות יותר משמחת בית השואבה, כיוון שבשמחת בית השואבה נמצא היהודי בלאו הכי במצב של שמחה, וודאי לא בעצבות, ולכן אין קושי ביצירת תוספת במצב זה, ואילו בשמחה של מצוה בכלל, הגדרשת לגבי כל מצוה, ובכל יום, בכל מצב שיהודי שרוי – זוהי, "עבודה גדולה".

לכן מביא הרמב"ם כדוגמא את דוד המלך שהיה "מפוז ומכרכר לפני ה'..."⁷³ כדי להצביע עד כמה צריכה להיות השמחה בכל המצוות⁷⁴, למרות שקשה לעשות זאת.

לפי זה הולך הרמב"ם מן הקל אל הכבד: בתחילה הוא כותב על שמחת יום־טוב בכלל ("כל המועדות המצוה לשמוח בהן"), אחר־כך הוא מדבר על השמחה בחג הסוכות, שהיא נעלית יותר, ובאה מפני חביבות המצוה, ואחר כך הוא דן בשמחה של מצוה בכלל, שהיא קשה יותר – "עבודה גדולה".

יב. ההוראה

זוהי גם הוראה בנוגע לעבודה בפועל: יהודי עלול לחשוב: אמנם בימי "זמן שמחתנו" הוא יכול להגיע למצב של שמחה, אך כיצד הוא יוכל להביא את עצמו לשמחה גם לאחר הזמן המיוחד לשמחה, "יומין זכאין"?

אומר על כך הרמב"ם, שרק לאחר שמחת בית השואבה מתחילה "עבודה הגדולה" של

המועדות .. בתגה"ס היתה שמחה יתירה .. ומצוה להרבות בשמחה זו שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצות .. עבודה גדולה היא.

73) ש"ב ו, טז.

74) בירושלמי הובא ענין זה דרוד בהמשך לשמחת ביה"ש (אבל ברמב"ם הוא בהמשך לשמחה של מצוה בכלל, וכדמוכח בקראי שם דקאי בהבאת הארון כו'). ועפ"י הנ"ל בפנים – ששמחת ביה"ש הו"ע אחד עם שמחה של מצוה בכלל – מתורץ זה שבירושלמי בא הוא בהמשך לשמחת ביה"ש.

ולחסיף: עפ"י הנ"ל – שאלה שזכרו ב"ש ששמחו בשמחת ביה"ש הוא בכדי ללמוד מכאן"א מהם טוב בבנ"י שעושים השמחה – הרי מכיון שאין מלך אלא אחד, עכצ"ל (כנ"ל הערה 57) שכוננת וראיית הירושלמי היא לא לענין שמחת ביה"ש (שאין בזה הוראת טוג), כ"א לשמחה של מצוה בכלל.